

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları¹

Ercan Deniz & Mehmet Akif Çeçen
Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

Özet: Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tarama modeline göre desenlenen çalışmada, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının genel durumları ve cinsiyet değişkenine göre gösterdiği farklılıklar betimsel olarak incelenmiştir. Araştırma, 2014-2015 eğitim öğretim yılında tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen üç okul ve bu okullarda öğrenim gören 561 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Okuma Alışkanlık Anketi kullanılarak elde edilmiş, veriler SPSS 20.0 veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin analizinde frekans ve yüzde değerleri genel olarak ve cinsiyet değişkenine göre verilmiş, lise öğrencilerinin en çok roman ve hikâye türünde kitap okudukları, macera ve duygusal konulu eserleri tercih ettikleri, kitap okumalarını engelleyen etken olarak ders yoğunluğunu gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin okuma konusunda öğrencileri yeterince yönlendiremedikleri, öğrencilerin bu konuda en çok arkadaşlarından etkilendikleri, okumaya ayırmaları gereken zamanın önemli bir kısmını televizyon izlemeye ve İnternet başında eğlenceye ayırdıkları, kütüphaneyi hedeflenen düzeyde kullanmadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: alışkanlık, okuma alışkanlığı, okuma, ortaöğretim

Giriş

Okuma, insanların bilgi edinme yollarından birisidir. Anlama becerilerinin en etkili ve kalıcı olanıdır. Bireyler okuyarak terkiplere ulaşır, ulaştığı sonuçları gözden geçirerek duyu ve düşünce gelişimini sağlar. Sever'in (1997: 17) ifade ettiği gibi okuma; bireyin geniş bilgi dünyasına ulaşmasının, olayları geniş bir perspektifle kavrayıp algılamasının ve çevresiyle sağlıklı bir iletişim kurmasının en etkili aracıdır.

Okuma ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Okuma, Göğüş (1978: 60), Tazebay (1993: 3) ve Demirel'e (1999: 59) göre harf ve kelimeleri tanıyarak anlamlandırma; Harris ve Sipay'e (1990: 10) göre yazılı metnin anlamlandırılması ve yorumlanması; Özbay'a (2014: 4) göre gördüğünü anlamlandırma faaliyeti; Karatay'a (2010: 459) göre görme, dikkat, odaklanma, algılama, hatırlama, ilişki kurma, çözümlenme ve yorumlama gibi birbirinden farklı duyuşsal ve bilişsel unsurların birlikte kullanılmasına dayanan anlam kurma çabasıdır. Karatay, okumanın anlık bir anlama etkinliği olmadığını, öncesi ve sonrasıyla birlikte duyuşsal ve bilişsel bir süreç olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu tanımlara göre okumanın, fiziksel ve zihinsel unsurların birlikte kullanıldığı karmaşık bir dil becerisi olduğu söylenebilir.

Okuma, bireyin zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın bilgi ve kültür edinebileceği bir araç, bireyin kendini tanıması, ifade edebilmesi, öz güven kazanması, sosyal yaşama katılması ve sağlıklı iletişim kurabilmesi için gerekli olan bir beceridir (Güney, Aytan, Kaygana ve Şahin, 2014: 153). Okuma eğitiminde akıcı okuma ve söz varlığı önemli birer kazanım olsa da nihai amaç metnin seslendirilmesi değildir. Okumanın en temel ilkesi, metni anlamak, verilme istenen ana fikre, mesaja erişebilmektir. Okuduğunu anlamayan ve okuma alışkanlığı kazanamayan öğrencilerin derslerinde başarılı olması beklenemez. Yapılan araştırmalara göre okuduğunu anlama becerisi, öğrencilerin akademik

¹ Bu makale, 8. Uluslararası Türkçenin Eğitimi – Öğretimi Kurultayı'nda (01-03 Ekim 2015, İstanbul) sunulan bildirden hareketle hazırlanmıştır.

başarılarını %61 oranında etkilemekte (Yıldız, 2013: 1461) ve okunan kitap sayısı ile öğrencilerin akademik başarıları arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır (Güney vd. 2014: 159). Türkçe Öğretim Programı'nda (2006) okuma beceresini kazanmanın amacı, okuma kurallarını uygulama, okuduğu metni anlama ve çözümleme, okuduğu metni değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme ve okuma alışkanlığı kazanarak bireyin bilgi ve birikimlerini geliştirme şeklinde ifade edilmektedir.

Türkiye nüfusunun %90'ından fazlasının okuryazar, %4,5'inin ise okuma alışkanlığına sahip olduğu (Can, Türkyılmaz ve Karadeniz, 2010: 3) göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'de okumanın bir metni seslendirme becerisi olarak kaldığı, anlama ve alışkanlık kazanma gibi kendisinden beklenen hedeflere ulaşmadığı söylenebilir. Nitekim Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu (IEA) tarafından "Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi"yle (PIRLS) Türkiye'nin de aralarında olduğu 35 ülkede ilköğretim 4. sınıf (9 yaş) öğrencilerinin okuma beceri düzeylerini ve bu becerilerin zaman içerisindeki gelişimi incelenmiş, Türkiye'deki dördüncü sınıf öğrencileri 35 ülke arasında 28. olmuştur. Türkiye'nin puanı uluslararası ortalamadan 51 puan daha düşük çıkmıştır (Güney vd. 2014: 154). Türkiye'nin okuma alışkanlığıyla ilgili diğer bir araştırma Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) kapsamında yapılmıştır. 15 yaş grubu öğrencilerin Matematik, Fen Bilimleri ve okuma becerilerinin ölçüldüğü araştırmada, öğrencilerin okulda verilen temel bilgileri öğrenip öğrenmedikleri, bilgilerini okul içinde ve dışında uygulayıp uygulayamadıkları incelenmiştir. Üç yılda bir yapılan araştırmada Türkiye okuma alanıyla ilgili olarak 2002 yılında 30 OECD ülkesi arasında 28; 2012 yılında 65 ülke üzerinde yürütülen araştırmada ise 42. sırada yer almıştır. 7-12. sınıflara uygulanan araştırmanın %65'i 10. sınıflar üzerinde yürütülmüştür (MEB, 2012). TÜİK verilerine göre Türkiye kitap okumada dünya ülkeleri arasında 86. sırada yer almaktadır. Türkiye'de günde yaklaşık olarak 6 saat televizyon izlenirken İnternet kullanımına 3 saat, kitap okumaya ise ortalama 1 dakika zaman ayrılmaktadır. Yılda 6 saat kitap okuduklarını söyleyen katılımcıların, ihtiyaç listesinde kitaba 235. sırada yer verdikleri görülmektedir (Can vd. 2010: 3).

Okumada hedeflere ulaşmanın etkili yollarından biri sürekli ve programlı bir şekilde kitaplarla iç içe olmaya ve böylece okumanın alışkanlık hâline getirilmesine bağlıdır. Okuma alışkanlığı: kişinin okumayı, kendisini ve çevresini anlamak için bir ihtiyaç olarak algılayıp sürekli ve düzenli biçimde bu eylemi isteyerek gerçekleştirmesidir (Özbay, 2014: 37).

İyi bir okuyucu okumayı alışkanlık hâline getirdiği gibi okuma sırasında kelimeleri seslendirmeye yetinmez; okuduğu metinle ilgili tahminlerde bulunur, neden-sonuç ilişkileri kurar, önemli bulduğu yerleri hatırlamak amacıyla işaretler, okuduklarıyla önceki bilgilerini ilişkilendirir (Susar Kırmızı, 2008: 108). Nitelik ve nicelik olarak hedeflenen okur sayısına ulaşmak ve okuyan bir toplum olabilmek için okuma alışkanlığı kazanan bireyler yetiştirilmelidir. Bu yüzden okuma alışkanlığının kazandırılmasına okuma becerisiyle birlikte küçük yaşlarda başlanmalıdır. Lüle Mert'in (2014: 961) ifade ettiği gibi okuma alışkanlığı, uzun bir süreç gerektirdiğinden öğretmen, çevre ve ailenin öğrenciye okuma alanı sağlamasıyla bir davranış hâline getirilebilir. Bu kazanımın uzun soluklu bir gayret gerektirdiği unutulmamalıdır.

Okumayı alışkanlık hâline getiremeyen öğrenciler okuma becerisinin kazanımlarından yararlanamaz, derslerinde önemli sorunlarla karşılaşır. Öğrenciler için bu kadar yararlı olmasına rağmen teknolojinin gelişmesi, alternatif eğlencelerin artması, aile, arkadaş ve çevrenin duyarsızlığı gibi nedenlerden dolayı okumaya yönelik tutumlarının (Çeçen ve Deniz 2015; Can, Deniz ve Çeçen 2016) ve okuma alışkanlığının yeterli düzeyde gelişmediği görülmektedir (Coşkun, Karakoç ve Zorbaz, 2007; Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008; Acıyan, 2008; Konan, 2013; Yalman, Özkan ve Kutluca, 2013; Özkaya ve Çetin, 2014; Lüle Mert, 2014; Uslu Üsten ve Pilav, 2014; Deniz, 2016).

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırabilmek için onların okuma ilgi ve yönelimlerinin belirlenmesi, kitaba kolay ulaşmaları, kitap okumada üzerlerinde etkili olan kişi ve unsurların belirlenmesi önem arz etmektedir. Dökmen (1994: 401) bireyin okuma alışkanlığının belirlenmesi için ne tür yayınlar okuduğu, hangi sıklıkta ne kadar okuduğu, yılın haftanın ya da günün hangi zamanlarında okumayı tercih ettiği ve okuduğu kitaplara ulaşım yolları gibi etmenlerin bilinmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda belirli aralıklarla öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi ve elde edilen verilere göre hem durum değerlendirmesi hem de yönlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını belirlemektir. Bunun için öğrencilerin hangi tür eserleri okudukları, hangi konuları tercih ettikleri, kitap okumalarında etkili olan kişi ve unsurlar, kütüphane kullanma alışkanlıkları, süreli yayın takip etme durumları, bir yılda okudukları kitap sayıları araştırılmıştır.

Araştırmanın problemi doğrultusunda şu soruların cevapları aranmıştır:

Ortaöğretim öğrencilerinin okuduğu türler, konular, okuma oranları, okumaları üzerinde etkili olan kişiler, kitap okumalarının önündeki engeller, kütüphaneyi kullanma durumları ve televizyon, İnternet ve bilgisayara ayırdıkları zaman ne düzeydedir?

Ortaöğretim öğrencilerinin okuduğu türler, konular, okuma oranları, okumaları üzerinde etkili olan kişiler, kitap okumalarının önündeki engeller, kütüphaneyi kullanma durumları ve televizyon, İnternet ve bilgisayara ayırdıkları zaman, öğrencilerin cinsiyetlerine göre nasıl bir farklılık göstermektedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Lise öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının ve bu alışkanlıkların cinsiyet değişkenine göre gösterdiği farklılıkların incelendiği bu çalışmada, bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2012: 109).

Evren ve Örneklem

Evren, araştırmanın genellenmek istendiği elemanların bütünüdür (Karasar, 2012: 109). Bu araştırmanın çalışma evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Diyarbakır il merkezinde bulunan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma tüm öğrenciler üzerinde yürütülemeyeceğinden araştırma örneklemini olarak tesadüfi örneklem yoluyla farklı programlarda eğitim veren farklı sosyoekonomik durumdaki üç okul ve bu okullarda öğrenim gören 561 öğrenci seçilmiştir. Çalışma, bu öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1

Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Okul Türü		9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		12. Sınıf		Toplam	
		Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
Fen Lisesi	n	32	25	26	24	14	11	24	14	96	74
	%	19	15	15	14	8	7	14	8	56	44
Anadolu Lisesi	n	35	33	19	15	33	21	31	20	118	89
	%	17	16	9	7	16	10	15	10	57	43
Meslek Lisesi	n	18	30	16	38	26	21	15	20	75	109
	%	10	16	9	21	14	11	8	11	41	59
Toplam	n	85	88	61	77	73	53	70	54	289	272
	%	15	16	11	14	13	9	12	10	51	49

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Okuma Alışkanlığı Anketi” kullanılarak elde edilmiştir. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, okul türü ve sınıf bilgileri yer alırken okuma alışkanlığı anketinde okuma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Anket maddeleri oluşturulurken daha önce Dökmen (1994), Acıyan (2008), Özkaya ve Didem (2014) ve Uslu Üstten ve Pilav (2014) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. 33 maddeden oluşan anket sorularıyla ilgili 3 alan, 1 ölçme değerlendirme uzmanı ile 4 dil ve edebiyat öğretmeninin görüşleri alınmış, bu görüşler doğrultusunda anket 22 maddeye indirilerek içerik geçerliliği sağlanmıştır. Daha sonra bu maddelerin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını ve uygulama süresini belirlemek amacıyla araştırma örnekleminde farklı bir öğrenci grubuna ön uygulama yapılmıştır.

Anket maddelerinin öğrenciler tarafından doğru bir şekilde anlaşıldığı, araştırmanın amacına hizmet ettiği ve soruların 30 dakikada cevaplandırılabileceği görülerek uygulama aşamasına geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler, SPSS 20.0 veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, öğrencilerin anket maddelerine verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları ve frekansları alınarak tespit edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen verilerden hareketle lise öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının genel durumları, okul ve cinsiyet değişkenine göre gösterdiği farklılıklar ayrı ayrı ele alınarak tablo hâlinde gösterilmiştir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Kitap Türüne Göre Analizi

Öğrencilerin okumayı tercih ettiği kitap türüyle ilgili bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Kitap Türleri ve Cinsiyete Göre Analizleri

		Kitap Türü					
		Roman	Hikâye	Şiir	Deneme	Makale	Toplam
Genel	n	442	66	33	5	15	561
	%	79	12	5	1	3	100
Kız	n	246	25	10	2	6	289
	%	84	9	4	1	2	100
Erkek	n	196	41	23	3	9	272
	%	72	15	9	1	3	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi lise öğrencilerinin 442’sinin (%79) en çok roman türündeki kitapları okudukları görülmektedir. İkinci sırada 66 (%12) öğrencinin yine olay etrafında meydana gelen hikâye türündeki eserleri okudukları tespit edilmiştir. Coşku ve heyecanı dile getiren şiir türündeki eserlere 33 (%5) öğrenci öncelik verirken öğretici metinler 20 (%4) öğrenci tarafından tercih edilmektedir.

Öğrencilerin okudukları türler cinsiyetleri açısından incelendiğinde roman, erkek öğrencilere göre kız öğrenciler tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Araştırmaya katılan 289 kız öğrencinin 246’sı (% 84); 272 erkek öğrencinin 196’sı (%72) roman türündeki eserlere ilgi duymaktadır. 41 (%15) erkek, 25 (%9) kız öğrencinin ise daha çok hikâye

türündeki eserleri okudukları görülmüştür. Şiir türündeki eserler kız ve erkek öğrenciler tarafından pek okunmasa da erkekler (%9) şiiri kızlardan (%4) daha fazla tercih etmektedir. Öğretici metinlerde kızlar ve erkekler arasında herhangi bir farklılık bulunmamakta, bu türdeki eserlerin çok az tercih edildiği görülmektedir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Kitap Konusuna Göre Analizi

Öğrencilerin tercih ettikleri kitap konusuyla ilgili araştırma verileri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Konular ve Cinsiyete Göre Analizleri

		Kitap Konusu					Toplam
		Duygusal	Macera	Mizah	Polisiye	Bilim Kurgu	
Genel	n	190	241	30	41	59	561
	%	34	43	5	7	11	100
Kız	n	134	99	17	19	20	289
	%	47	33	5	7	8	100
Erkek	n	56	142	13	22	39	272
	%	21	52	5	8	14	100

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrenciler, en çok macera (%43) konulu eserleri tercih etmektedir. Daha sonra duygusal (%34) bilim-kurgu (%11) polisiye (%7) konulu eserler gelirken en az mizahi (%5) esere ilgi göstermektedirler.

Öğrencilerin tercih ettikleri konular cinsiyetleri açısından incelendiğinde kız öğrencilerin (%47) duygusal konulu eserlere erkeklerden (%21) daha fazla ilgi gösterdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan 289 kız öğrencinin 134'ü, 272 erkek öğrencinin 56'sı duygusal konulu eserleri tercih ettiklerini ifade etmektedir. Erkek öğrencilerin 142'si (%52) en çok macera konulu eserlere rağbet ederken kızların 99'u (%33) bu konudaki eserleri tercih etmektedir. Erkekler (%14) bilim-kurguya kızlardan (%8) daha ilgili iken kızlar ve erkekler arasındaki fark mizah (%5-%5) ve polisiyede (%7-%8) yok denecek kadar azdır.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının, Kitap Okumalarında Etkili Olan Unsurlara Göre Analizi

Öğrencilerin kitap okuma konusunda etkilendikleri unsurlarla ilgili veriler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4'te lise öğrencilerin kitap okumaları üzerinde en çok arkadaşlarının (%40) etkili olduğu görülmektedir. Daha sonra aileleri (%34), öğretmenleri (%20) ve medya (%6) etkili olmaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetleri açısından kitap okumalarında etkili olan unsurlar incelendiğinde kız öğrencilerin kitap okumalarında en çok arkadaşlarının (%48) erkek öğrencilerde ise ailelerinin (%37) etkili olduğu görülmektedir. Kızlar daha sonra sırasıyla ailelerinden (%30), öğretmenlerinden (%18) ve medyadan (%4) etkilenirken erkekler arkadaşlarından (%33) öğretmenlerinden (%21) ve medyadan (%9) etkilenmektedir. Kitap okuma konusunda etkili olmada öğretmenlerin sonlarda yer alması ve medyanın etkisinin çok az olması dikkat çekicidir.

Tablo 4

Ortaöğretim Öğrencilerinin Kitap Okumasında Etkili Olan Unsurlar ve Cinsiyete Göre Analizleri

		Kitap Okumada Etkili Olan Unsur				
		Arkadaş	Aile	Öğretmen	Medya	Toplam
Genel	n	230	187	110	34	561
	%	40	34	20	6	100
Kız	n	141	84	51	13	289
	%	48	30	18	4	100
Erkek	n	89	103	59	21	272
	%	33	37	21	9	100

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Yıllık Okudukları Kitap Sayısına Göre Analizi

Öğrencilerin bir yılda okudukları kitap sayısı ile ilgili veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Kitap Sayıları ve Cinsiyete Göre Analizleri

		Yıllık Okunan Kitap Sayısı					
		Hiç	1-5	6-12	13-24	25 ve üstü	Toplam
Genel	n	27	207	176	98	53	561
	%	5	37	31	18	9	100
Kız	n	2	93	108	56	30	289
	%	,7	32	38	20	10,3	100
Erkek	n	25	114	68	42	23	272
	%	9	42	25	16	8	100

Tablo 5’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan 561 öğrenciden 207’sinin (%37) bir yılda 1-5, 176’sının (%31) 6-12, 98’inin (%18) 13-24 ve 53’ünün (%9) 25 ve daha fazla kitap okuduğu; 27’sinin (%5) ise hiç kitap okumadığı anlaşılmaktadır.

Bir yılda okudukları kitap sayısı cinsiyetlerine göre incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla okuduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan 289 kız öğrencinin 108’i (%38) 6-12, 272 erkek öğrencinin 114’ü (%42) 1-5 arasında kitap okumaktadır. Kızların 93’ü (%32) 1-5, 56’sı (%20) 13-24 arasında 30’u da (%10,3) 25 ve üstünde kitap okurken erkeklerin 68’i (%25) 6-12, 42’si (%16) 13-24 arasında 23’ü (%8) 25 ve üstünde kitap okumaktadır. Hiç okumama oranı kızlarda (%0,7) yok denecek kadar azken bu oran erkeklerde yaklaşık on iki kat daha fazladır (%9).

Ortaöğretim Öğrencilerinin Kitap Okumalarına Engel Olan Etkenlerle İlgili Araştırma Sonuçları

Öğrencilerin kitap okumalarına engel olarak gördükleri unsurlarla ilgili araştırma verileri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Ortaöğretim Öğrencilerinin Kitap Okumalarına Engel Olan Unsurlar ve Cinsiyete Göre Analizleri

		Kitap Okumaya Engel Olan Unsurlar							
		Ders Yoğunluğu	Alışkanlık olmaması	Zaman Yetersizliği	İnternet-bilgisayar	Kitap fiyatları	Televizyon	Aileye yardım	Toplam
Genel	n	332	94	67	28	12	12	16	561
	%	59	17	12	5	2	2	3	100
Kız	n	192	47	24	12	3	3	8	289
	%	67	16	8	4	1	1	3	100
Erkek	n	140	47	43	16	9	9	8	272
	%	51	17	16	6	4	4	2	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrenciler, kitap okuma konusunda en büyük engel olarak ders yoğunluğunu görmektedir. Araştırmaya katılan 561 öğrencinin 332’si (%59) ders yoğunluğundan dolayı kitap okumaya vakit ayıramadığını belirtirken 94’ü (%17) kitap okuma alışkanlıklarının olmamasını, 67’si (%12) zaman yetersizliğini, 28’i (%5) İnternet ve bilgisayarını, 16’sı (%3) ailesine yardım etmeyi, 12’si (%2) kitap fiyatlarını, 12’si (%2) ise televizyon izlemeyi kitap okumaya engel olarak görmektedir.

Kızlarla (%67) erkekler (%51) arasında oran bakımından farklılık olsa da kitap okuma önünde en büyük engel olarak ders yoğunluğu görülmektedir. İkinci olarak okuma alışkanlığının olmaması (%16) aynı oranda bir etkili olan bir

unsurdur. Üçüncü sırada oran bakımından farklılık olsa da erkekler (%16) ve kızlar (%8) zaman yetersizliğini kitap okuma önünde engel olarak görmektedir. İnternet, televizyon, kitap fiyatları ve aileye yardım gibi unsurlar kız ve erkeklerde çok az bir etkiye sahiptir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Kütüphane Kullanımlarıyla İlgili Araştırma Sonuçları

Öğrencilerin kütüphane kullanımlarıyla ilgili veriler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7’de öğrencilerin 256’sının (%45) kütüphaneyi kullanmadıkları 35’inin de (%7) dönemde sadece 1-2 kez kullandığı görülmektedir. 146 öğrenci (%26) haftada 2-3 defa kütüphaneye giderken 124 (%22) öğrenci ise ayda 2-3 kez gitmektedir. Bu verilerden hareketle araştırmaya katılan 561 öğrencinin 291’inin (%52) uzun süredir kütüphaneye gitmediği belirlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin herhangi bir araştırma yapmadan, kütüphaneden kitap almadan sadece ders kitaplarından öğrendikleriyle eğitim ve öğretimlerini tamamladıklarını göstermektedir.

Tablo 7

Öğrencilerin Kütüphane Kullanımları ve Cinsiyete Göre Analizleri

		Kütüphane Kullanımı				
		Hiç	Haftada 2-3	Ayda 2-3	Dönemde 1-2	Toplam
Genel	n	256	146	124	35	561
	%	45	26	22	7	100
Kız	n	121	82	74	12	289
	%	42	28	25	5	100
Erkek	n	135	64	50	23	272
	%	50	23	18	9	100

Kütüphane kullanma durumları öğrencilerin cinsiyetlerine göre incelendiğinde erkeklerin 135’inin (%50) kızların 121’inin (%42) kütüphaneyi hiç kullanmadıkları, kızların 82’sinin (%28) haftada, 74’ünün (%25) ayda 2-3 kez; erkeklerin ise 64’ünün (%23) haftada, 50’sinin (%18) ayda 2-3 kez kütüphaneyi kullandıkları tespit edilmiştir.

Tartışma

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgularla aynı konuda daha önce yapılan araştırma sonuçları karşılaştırılacak ve farklılıklar nedenleriyle birlikte ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

Araştırmadan elde edilen ilk sonuç lise öğrencilerinin en çok roman türündeki kitapları okuduklarıdır. Öğrenciler romandan sonra en çok yine olay etrafında meydana gelen hikâye türündeki eserleri tercih ederken şiire daha az yer vermekte, öğretici yazıları çok az okumaktadır.

Öğrencilerin en çok roman ve hikâye türündeki eserleri okumaları, bu konuda daha önce yapılan araştırmaları desteklemektedir. Bayram (1990) Mavi (1995) Gönen, Öncü ve Isıtan (2004) Bekar (2005) Karakoç (2005) Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı (2006) Acıyan (2008), Özkaya ve Çetin (2014) tarafından yapılan çalışmalar ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin en çok roman ve hikâye türündeki kitapları okuduklarını göstermektedir. Temizyürek, Çolakoğlu ve Coşkun (2013) tarafından yapılan araştırmada da 9. sınıf öğrencilerinin en çok roman türündeki eserleri okudukları belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada kız öğrencilerin roman türündeki eserleri erkek öğrencilerden daha fazla tercih ettikleri; erkeklerin de hikâyeyi kızlardan daha fazla okudukları görülmüştür. Kızlar aynı anda birden çok olayı ve daha uzun konuları takip etmekten hoşlanırken erkekler daha kısa olayları okumayı tercih etmektedir. Şiir türündeki eserleri kız ve erkek öğrenciler pek okumasa da kızlar erkeklere göre daha fazla tercih etmesi, kız öğrencilerin duyguların dili olan şiiri okumaya daha yatkın oldukları şeklinde açıklanabilir. Öğretici metinlerde kız ve erkek öğrenciler arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durum, öğrencilerin okuma yoluyla öğrenmeyi çok az tercih ettiklerini göstermektedir. Araştırmanın bu sonucu Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmayla paralellik göstermektedir. Temizyürek vd. (2013) de kız öğrencilerin %91 erkek öğrencilerin %56,4 oranında roman türündeki eserleri okumayı; kız öğrencilerin %4,2 erkek öğrencilerin ise %18,7 oranında hikâye türündeki eserleri tercih ettiklerini tespit etmiştir.

Ergenlik döneminde öğrencilerin olaylardan ve insanlardan kaçmak için kitap okudukları ortaya konulmuştur (Hughes-Hassel ve Rodge, 2007'den akt. Temizyürek vd. 2013: 15). Özbay'ın (2014: 75) ifade ettiği gibi kurgusal eserlerin tercih edilme oranının, şiire veya diğer türlere göre yüksek çıkması şaşırtıcı değildir. Çünkü olay yazıları düşünce yazılarına göre daha kolay takip edilmekte ve hatırlanmaktadır. Roman ve hikâyenin olaylardan meydana gelmesi, merak duygusunu sürekli canlı tutması ve lise öğrencilerinin gelişim özelliklerine hitap etmesi bu türdeki eserlerin birinci sırada tercih edilmesini açıklayabilir.

Yapılan araştırmanın diğer bir sonucu ortaöğretim öğrencilerinin okudukları kitapların konularıyla ilgilidir. Lise öğrencilerinin en çok macera, sonra duygusal, bilim-kurgu ve polisiye konulu eserleri tercih ederken mizahi eserlere çok az ilgi duydukları görülmektedir.

Tercih edilen konu, öğrencilerin cinsiyetlerine göre incelendiğinde duygusal konulu eserlere kızların erkeklerden daha fazla ilgi gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek öğrenciler en çok macera konulu eserlere ilgi duyarken kızlar macera konulu eserleri ikinci sırada okumaktadır. Erkekler bilim-kurguya kızlardan daha çok ilgili iken mizah ve polisiye konularında kızlar ve erkekler arasında fark çok azdır.

Elde edilen bulgular Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla örtüşürken Uslu Üstten ve Pilav (2014) tarafından yapılan araştırmadan farklılık göstermektedir. Temizyürek vd. (2013) 9. sınıf öğrencileri üzerine yaptıkları araştırmada, kız öğrencilerin duygusal içerikli kitaplara erkek öğrencilerden daha çok ilgi duydukları sonucuna ulaşmıştır. Macera içerikli kitaplarda ise erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha ilgili olduğu tespit edilmiştir. Uslu Üstten ve Pilav (2014: 774) tarafından yapılan araştırmada ise hem kız hem de erkek öğrencilerin en çok macera konulu eserleri okudukları tespit edilmiştir. Yavuzer (2005: 189) Güngördü (2006: 49) ile Temizyürek ve diğerlerine (2013) göre yaşları ilerledikçe kız ve erkek çocuklar arasındaki ilgi farklılığı netleşmektedir. Bu dönemde kız öğrenciler yapıları itibarıyla hayalci ve romantik olduklarından duygusal, erkek öğrencilerde macera arzusu arttığı için bol bol macera konulu eserleri okumaktadır. Uslu Üstten ve Pilav (2014: 774) tarafından yapılan araştırmadaki farklılıkla ilgili olarak gelişen teknoloji ve medyanın etkisiyle öğrenciler arasındaki cinsiyete dayalı farklılıkların azaldığı ve öğrencilerin tekipleştiği söylenebilir.

Temizyürek ve diğerlerinin (2013: 15) ifade ettiği gibi öğrencilerin mizah içerikli kitapları çok az tercih etmeleri dikkat çekicidir. Lise öğrencilerinin kişilik ve sosyal gelişimleri dikkate alındığında zihinsel süreçlerini etkin kılacak, eleştirel düşünmeye sevk edecek, aynı zamanda eğlenmelerini sağlayacak mizah içerikli kitapları okumaları beklenirken farklı bir sonuçla karşılaşmıştır.

Araştırmanın diğer bulgusu öğrencilerin kitap okumalarında etkili olan kişiyle ilgilidir. Gerek genel olarak gerekse cinsiyet açısından lise öğrencilerinin kitap okumaları üzerindeki en büyük etki, arkadaşlarına ve ailelerine aittir. Öğretmenler, arkadaş ve aileden sonra gelirken birçok yönden öğrencileri etkileyen medyanın kitap okuma konusunda yönlendirici bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu sonuç, Tosunoğlu (2002) ve Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmalardan farklılık göstermektedir. Tosunoğlu (2002) ve Temizyürek vd. (2013) öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini belirleyen etkenlerin sırasıyla öğrencilerin kendi isteği, öğretmenleri ve ailelerinin olduğunu belirtmektedir.

Öğretmenlerin lise öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı kazanmalarında yeterince etkili olmaması, öğretmenlerin bu konuya yeterince eğilmemelerinden, okudukları kitaplardan paylaşımda bulunmamalarından ya da kitap okuma alışkanlığı kazandırmayı dil ve edebiyat öğretmenlerinin görevi olarak görmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Araştırma sonuçları öğretmenlerin kitap okuma konusunda öğrenciler üzerinde etkilerinin yok denecek kadar az olduğunu göstermektedir.

Lise öğrencileri üzerinde en çok arkadaş ve aile unsurunun etkili olduğu görülmektedir. Bu yüzden öğrencilerin kitap okumalarının artırılmasında arkadaş ve aile faktörü dikkate alınmalıdır. Okuma faaliyetlerinin grup çalışması şeklinde yapılması, iş birliği öğretim ortamının oluşturulması önem arz etmektedir. İkinci olarak aileler, bu yaşlardaki öğrencilere model olarak öğrenmelerini sağlayacak ortamları oluşturmalıdır. Temizyürek vd. (2013: 16) ile

Dökmen'in (1994: 20) ifade ettiği gibi anne ve babalar çocuklarına "Oku!" demek yerine kendileri okuyarak örnek olmalıdır.

Lise öğrencilerinin kitap okumaları üzerinde etkili olan kişi ve unsurlar öğrencilerin cinsiyetleri açısından incelendiğinde kız öğrencilerin en çok arkadaşlarından erkek öğrencilerin ise ailelerinden etkilendikleri görülmektedir. Kızlar; daha sonra aile, öğretmen ve medyadan etkilenirken erkekler; arkadaş, öğretmen ve medyadan etkilenmektedir. Bu sonuç, Temizyürek vd. (2013) Uslu Üstten ve Pilav (2014: 774) tarafında yapılan araştırmayla benzerlik göstermekte ve yapılan araştırmaları desteklemektedir.

Lise öğrencilerinin bir yılda çoktan aza doğru 1-5, 6-12, 13-24 arasında, 24 ya da daha fazla kitap okuduğu ve hiç kitap okumadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, Can vd. (2010: 13) tarafından yapılan araştırmayla benzerlik göstermektedir. Araştırmada öğrencilerin yarıdan fazlasının kitap okumayı sevdiğini söylemesine rağmen %62,6'lık kısmının nadiren ve ara sıra okuduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıllık kitap okuma oranları cinsiyet açısından incelendiğinde kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla kitap okudukları görülmüştür. Araştırmanın bu sonucu daha önce yapılan araştırmaları desteklemektedir. Gönen vd. (2004) Gömleksiz (2005) Karakoç (2005) Yalınkılıç (2007) Odabaş vd. (2008) Özbay, Bağcı ve Uyar (2008) Başaran ve Ateş (2009) Demir (2009) Can vd. (2010) Mete (2012) Temizyürek vd. (2013) tarafından yapılan araştırmalarda kız öğrencilerin kitap okumayı erkek öğrencilerden daha fazla sevdiği ve daha fazla kitap okuduğu görülmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre lise öğrencileri, kitap okuma konusunda en büyük engel olarak ders yoğunluğunu görmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlası ders yoğunluğundan dolayı kitap okumaya vakit ayıramadıklarını ifade ederken %17'si kitap okuma alışkanlıklarının olmamasını, %12'si zaman yetersizliğini, %5'i İnternet'i, %2'si ailesine yardım etmeyi, %2'si de kitap fiyatlarını ve televizyon izlemeyi engel olarak görmektedir. Okumaya engel olarak en fazla ders yoğunluğunun belirtilmesi, eğitim sisteminde kitap okuma ile ders çalışma arasında bir ilginin kurulamadığını göstermektedir.

Öğrencilerin kitap okumaya engel olarak gördükleri unsurlar cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde kızlarla erkekler arasında oran bakımından farklılık olsa da en büyük engelin ders yoğunluğu olduğu görülmektedir. Kitap okuma önünde engel olarak okuma alışkanlığının olmamasına kızlarla erkekler aynı oranda katılırken zaman yetersizliğini erkekler kızlardan daha önemli bir engel olarak görmektedir. Diğer unsurlar birbirine yakındır. Karakoç (2005) ve Temizyürek vd. (2013) yaptıkları araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Araştırmanın diğer bir sonucu olarak öğrencilerin yarıya yakınının kütüphaneyi kullanmadığı görülmüştür. Bu sonuç, Can vd. (2010: 8) tarafından yapılan araştırmayla benzerlik göstermektedir. Ergenlik dönemi öğrencilerinin okuma

alışkanlıkları üzerine yapılan bu araştırmada da öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıklarının zayıf olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin kütüphane alışkanlıkları cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde erkeklerin %50'sinin kızların da %42'sinin kütüphaneye hiç gitmedikleri görülmektedir. Kızlar (%28) erkeklere (%23) göre kütüphaneyi daha fazla kullansa da kütüphanelerden yararlanmayan öğrencilerin oranının yüksek oluşunun üzerinde durulması ve gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Öğrencilerin okumak istedikleri her kitabı temin etmesi mümkün olamayacağından kütüphanelerin etkin bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Temizyürek ve diğerlerinin (2013: 18) ifade ettiği gibi öğrencilerin okumayı sevmesi, okuma alışkanlığı kazanması ve okumayla ilgili olumlu tutumlar geliştirmesinde kütüphane alışkanlığı önemlidir. Bu yüzden öğrencilerin okuma becerisini alışkanlık hâline getirmesinde kütüphanelerden etkin bir şekilde yararlanılmalıdır. Aile ve çevrenin yeterince ilgili olmadığı durumlarda bu görev öncelikle dil ve edebiyat öğretmenlerine sonrasında ise tüm idareci ve öğretmenlere düşmektedir.

Sonuç

Öğrencilerin en çok roman ve hikâye türünde kitaplar okumaları beklenen bir sonuçtur. Kurgusal metinler, sürükleyici oldukları için okunmaları daha kolaydır. Bilgilendirici metinler kadar zihinsel açıdan yorucu değildir. Nitelikli kurgusal metinlerin de üzerinde düşünmeyi gerektirdiği ve öğretici olduğu yadsınamaz. Ancak okuyucuların tercihlerinde sürükleyici olmanın mı üzerinde düşünmenin mi daha etkili olduğu bilinmediğinden buna yönelik araştırmalara ihtiyaç vardır.

Konu olarak macera ve duygu konulu eserlerin tercih edilmesi, erkeklerin macera kız öğrencilerinse duygu içerikli kitaplar okuması doğaldır. Önemli olan, bu eserlerin, dil, anlatım, içerik, türün özelliklerini yansıtmaya gibi yönlerden nitelikli olması, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkıda bulunmasıdır. Bu nedenle dil ve edebiyat derslerinde kitaplar üzerinde inceleme ve eleştiriler yapılarak hem estetik zevklerinin gelişmesi hem de okunacak eserler konusunda daha bilinçli seçimler yapmaları sağlanmalıdır.

Öğrenciler, kitap okumalarını engelleyen etkenlerin başında ders yoğunluğunu görmektedirler. Sağlıklı bir eğitim sisteminde ders çalışmayla okuma birbirini desteklemesi gereken etkinlikler olmalıdır. Bunların birbirini engelleyen unsurlar olarak görülmesi, ortada çözülmesi gereken önemli bir sorun olduğu anlamına gelmektedir.

Ayrıca öğrencilerin okuma konusunda en çok arkadaşlarından etkilendikleri belirlenmiştir. Okuma konusunda akran etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Böylece okuma alışkanlığı kazandırmada akran etkileşiminden yararlanılabileceği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, okumaya ayırabilecekleri zamanın önemli bir kısmını televizyon izlemeye ve İnternet başında eğlenceye ayırdıkları, kütüphaneyi hedeflenen düzeyde kullanmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Buradan okuma alışkanlığının yeterince gelişmediği ya da teknolojik ürünleri kullanmanın daha çekici olduğu çıkarılabilir. Teknoloji kullanmanın önüne geçmenin zor olduğu, bunun gerçekçi, belki doğru da olmadığı dikkate alınırsa okuma alışkanlığını teknolojiyle bütünleştirmenin, desteklemenin yerinde olacağı söylenebilir.

Referanslar

- Acıyan, A. A. (2008). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü. ve Canlı, S. (2006). Okuma Kültürü Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim* 169, 277- 296.
- Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okumaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29(1), 73-92.
- Bayram, O. (1990). *İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bekar, Ü.(2005). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Can, A. - Deniz, E. ve Çeçen, M.A. (2016). “Ortaokul Öğrencilerinin Okuma Tutumları / Reading Attitudes of Middle School Students”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/3 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/Turkish Studies.9311>, p. 645-660
- Can, R., Tükyılmaz, M. ve Karadeniz, A. (2010). Ergenlik Dönemi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3(11), 1-21.
- Çeçen, M. A., ve Deniz, E. (2015). Lise Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumları (Diyarbakir İli Örneği). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 193-212.
- Coşkun, E., Karakoç, M., Zorbaz, K.Z. (2007). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgisi ve Alışkanlıkları Üzerine. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/.pdf> (e.t. 09 Ağustos 2015).
- Deniz, E. (2016). Ortaokul öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları / Reading habits of secondary school students. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 3(2), 46-64.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1994). Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/508/6155.pdf> (e.t.11 Mayıs 2015).
- Göğüş, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi.

- Gömlüksiz, M. N. (2005). Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi 1(1)*, 1-21.
- Gönen, M., Öncü, E. Ç. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5, 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/gonen.htm (e.t. 13 Ağustos 2015).
- Güney, N., Aytan, T., Kaygana M. ve Şahin, E.Y. (2014). Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Okuduğu Kitap Sayısı ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1(19)*, 151-165.
- Güngördü, E. (2006). Okuma Alışkanlığı Edinme Sürecinde Sınıf Öğretmeninin Sorumluluğu. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı (Cilt 1)*. Gazi üniversitesi, Ankara.
- Harris, A. J., & Sipay, E. R. (1990). *How to Increase Reading Ability, A Guide to Developmental And Remedial Methods*. New York: Longman Group.
- Karakoç, M. (2005). *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma İlgi ve Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Okuduğunu Kavrama ile Bilişsel Farkındalıkları. *Türklük Bilim Araştırmaları 27*, 457-475.
- Konan, N. (2013). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 19(1)*, 31-59.
- Lüle Mert, E. (2014). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma İlgi Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies 9(3)*, 959-968.
- Mavi, S. (1995). *Okuma Hatalarının Okuma Alışkanlığına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6-8. sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2012). *PISA 2012 Ulusal Ön Raporu*. <http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2013/12/pisa2012-ulusal-on-raporu.pdf> (e.t. 02 Ocak 2015).
- Mete, G. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma (Malatya ili örneği). *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi 1(1)*, 43-66.
- Odabaş, H., Odabaş, Y. Z. ve Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği, *Bilgi Dünyası 9(2)*, 431-465.
- Özbay, M. (2014). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M.; Bağcı, H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 9(15)*, 117-136.

- Özkaya, G.P. ve Çetin, D. (2014). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlıkları ve Kütüphane Kullanımlarına İlişkin Bir İnceleme. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1(1).
- Sever, S. (1997). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Susar Kırmızı, F. (2008). Okuma. Arslan, D., Doğan, B., Deliveli, K., Yaylı, D., Akkaya, N. (Haz.), *Etkinliklerle Türkçe öğretimi* (105-139). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Tazebay, A. (1993). *İlk Okuma Yazma Öğretimi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Temizyürek, F., Çolakoğlu, K. B. ve Coşkun, S. (2013). Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 11(2), 114-150.
- Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlığı ve Çocukların Okuma Eğilimleri. *Türk Dili* 609, 547-563.
- Uslu Üstten, A. ve Pilav, S. (2014). Lise Öğrencilerinin Okuma İlgi ve Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama* 10(4), 764-782.
- Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe Öğretmen Adaylarının Okumaya İlişkin Tutum ve Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1(1), 225-241.
- Yalman, M., Özkan, E. ve Kutluca, T. (2013). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Üzerine Betimsel Bir Araştırma: Dicle Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası* 14(2), 291-305.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, M. (2013). Okuma Motivasyonu, Akıcı Okuma ve Okuduğunu Anlamanın 5. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisi. *Turkish Studies* 8(4), 1461-1478.

Sorumlu Yazar Bilgileri:

Yazar ismi: Ercan DENİZ

Üniversite, ülke: Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

Email:ercanede@gmail.com

Lütfen alıntılایınız: Deniz, E; Çeçen, M,A (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Journal of Research in Turkic Languages*, 6(1), 19-34, <https://doi.org/10.34099/jrtl.613>

Alındı: Aralık 10, 2023 ▪ **Kabul:** Nisan 26, 2024